

Jarjabka Ákos⁵: A magyar felsőoktatás érzékenyítése a nemzeti ügyek iránt. A Pécsi Tudományegyetem Diaszpóra projektje

Absztrakt: A Pécsi Tudományegyetem (továbbiakban: PTE) stratégiai célkitűzései sorába emelte a nemzeti ügyek képviseletét. E tanulmány bemutatja a PTE Diaszpóra Projektjének főbb elemeit, nemzetközi környezetét és célcsoportjait melynek kidolgozása a 2014- ben indult meg. A Diaszpóra Projekt a virtuális közösségépítés révén kívánja bevonni a magyar közösségek érdeklődő tagjait a diaszpórák hálózatába, majd ezen alapulva kívánja erősíteni a PTE nemzetköziesítési törekvéseit. A kapcsolatépítés során feltárt kulturális és oktatási igényeket blended learning jellegű távoktatási képzési csomagok kialakításával kívánják kielégíteni, melynek nagy szerepe lehet a PTE képzési reformjában és Pécs MJV –sal való kapcsolatok elmélyítésében. A Projekt teljes körű megvalósítása szervesen kapcsolódik a PTE alapításának 650 éves évfordulójához is, ami jelentősen hozzájárulhat a Projekt megismertetéséhez, illetve fordítva: a Projekt alkalmazása növelheti a 650 éves jubileumi Projekt és a felvezető évek láthatóságát.

A Diaszpóra projekt illeszkedése a Pécsi Tudományegyetem stratégiai céljaihoz

A Pécsi Tudományegyetem (továbbiakban: PTE) és Pécs Megyei Jogú Város egymásra vannak utalva abban a hazánkban és az EU-ban folyó regionális fejlődési versenyben, melynek Dél – Dunántúl sajnos nem tekinthető nyertesének, hiszen a régió gazdasága, hazai összevetésben jószerével stagnál, vagy leszakadóban van. Ebből a szituációban tehát olyan stratégiai kitörési pontokat volt szükséges képezni, melyek egyszerre lendítik ki Pécsét és a PTE-t is jelenlegi helyzetéből.

A Pécsi Tudományegyetem Intézményfejlesztési Tervének (IFT, 2012) egyik stratégiai célkitűzése (IFT 5.3.4.) képzési tevékenység erőteljes **nemzetköziesítése**, vagyis a fizetőképes külföldi hallgatók számának növelése úgy, hogy az összhangban legyen a kormányzati programokkal, továbbá Pécs városának, mint a multikulturalitás egyik székhelyének törekvéseivel, továbbá a város potenciális infrastrukturális fejlesztései irányával. A PTE nemzetköziesítési céljának megvalósításával ellensúlyozható a magyar hallgatók számának folyamatos csökkenése a külföldi hallgatók számának növelésével, megvalósítható a képzési portfólió és oktatási módszerek korszerűsítése, illetve a nyitás a blended, e-learning, m-learning és smart jellegű oktatási megoldások felé. Az IFT szerint a képzési kínálat fejlesztése összekapcsolódik az oktatói kompetenciák fejlesztésével is.

Az IFT 5.3.5. pontja szerint a PTE célja az egyetem szerepének erősítése a határon túli magyar hallgatók képzésében. A Diaszpóra Projekt (továbbiakban: Projekt) tehát az IFT említett céljaihoz kapcsolódik. A Projekt révén magas minőségű infrastruktúra (épület, technológia stb.) fejlesztése valósulhat meg, amely jelentős vonzerőt biztosít a külföldi hallgatók számára. A Projekt épít a közelmúlt hazai kormányzati törekvéseire, amelyek a világban élő magyarsággal való szorosabb, illetve intézményes kapcsolat kialakítására irányulnak. A Diaszpóra Projekt olyan stratégiai kitörési pontokat kíván képezni, melyek egyszerre lendítik ki Pécs városát és az egyetemet is jelenlegi – a helyi, illetve regionális kedvezőtlen gazdasági, demográfiai folyamatok nyomán kialakuló - helyzetéből.

A Projekt célcsoportjai és nemzetközi környezete

A magyar diaszpóra, mint célcsoport alapvetően azért lehet megfelelő nemzetközi bázisa a Projekt törekvéseinek, mert **a magyar közösségek tagjai érzelmileg befogadók** lehetnek mind a magyar

⁵ Dr., a szerző A Pécsi Tudományegyetem Közgazdaságtudományi Karának docense, a PTE Diaszpóra Projektjének vezetője. Jelen tudományos közleményt a Szerző a Pécsi Tudományegyetem alapításának 650. évfordulója emlékének szenteli. Szerkesztette: Zsankó Brigitta PhD hallgató, PTE KTK, jarjabka.akos@pte.hu

helyszín, mind a pécsi képzőhely iránt. Azok az országok, ahol magyar diaszpóra található, a PTE (és a magyar felsőoktatás) számára nem ún. „hideg piacként” jelennek meg; az intézményi, családi, egyházi stb. kapcsolatok révén az anyaország, illetve annak felsőoktatása ismert(ebb), a képzési lehetőségek előnyei erőteljesebben és hatékonyabban kommunikálhatók.

A Projekt egyik fő céljának tekinti, hogy a világban magukat magyarnak vallók és a magyar gyökereik iránt érdeklődők ne csak a helyi szerveződésekkel, a kettős állampolgárság és a Nemzeti Regiszter, vagy a Magyarok Világszövetsége stb. révén kapcsolódjanak Magyarországhoz, hanem kulturálisan, az oktatás, tanulás révén is, mint ahogyan arra pl. az Óbudai Egyetem K-MOOC távoktatási programja is irányul. A Diaszpóra projekt oktatási programjaival biztosítani lehet e személyi körnek és társadalmi csoportoknak az anyanemzethez való szorosabb kötődését, a magyarságtudat erősödését, a magyar kultúra megismerését, terjesztését. A Diaszpóra Projekt hozzákapcsolható az EMMI által meghirdetett Julianus, és Körösi Csoma Sándor és Petőfi Sándor Programokhoz is.

Pécs földrajzi fekvéséből kifolyólag potenciális befogadó helye lehet különösen a Vajdaságban és a horvát területeken élő, vagy tágabb értelemben véve a Kárpát-medencében elhelyezkedő, magyar kisebbségi létben élő magyarságnak, s hozzájárulhat a kulturális önazonosságuk fenntartásához.

A Diaszpóra Projekt elsődleges célcsoportjai:

- A Nemzeti Regiszter segítségével beazonosítható magyar gyökerű közösségek, számosságukból adódóan kiemelt területként kezelve az Egyesült Államokat és Kanadát, Izraelt, Ausztráliát, Brazíliát, más dél-amerikai országokat és a Kárpát-medencét,
- a kettős magyar állampolgárok az EU-n belül és kívül,
- a magyar migránsok, akik tartósan külföldön dolgoznak, de karrierjük előmozdítása érdekében további tanulmányokat kívánnak folytatni.

További célcsoportok lehetnek még:

- Fizetőképes célpiacok (Oroszország, Kazahsztán, Kína, Irán, az arab világ stb.), ahol a nemzetközi felsőoktatási versenyben jó versenyhelyzete lehet a PTE -nek,
- azon országok, ahol a PTE-nek nemzetközi alumni bázisa volt és van (lásd a korábbi ún. baráti országokat, Vietnam, Laosz-Mianmar, Líbia, Tunézia, Etiópia stb.),
- további másodlagos piac lehet a hazai érdeklődők köre, ami kitörést biztosíthat a PTE regionális piaci korlátaiból.

Pécs, mint Európa korábbi kulturális fővárosa felfutó nemzetközi ismertséggel rendelkezik; multikulturális jellegzetességei folytán kiváló találkozóhelye lehet a világ magyarságának és egyben helyszíne a képzési tevékenységekhez kapcsolódó kulturális Projekteknek. Ilyen rendezvények lehetnek a már jelenleg is működő nyári egyetemi programok, mint pl.:

- Blue Economy Summer School (BESS),
- az Ohio University-vel közös Simonyi Növekedési Projekt,
- az ICWIP rendezvénysorozat,
- a Magyar Nyelv és Kultúra Nyári Egyetem,
- a Kriminologischer Sommerkurs, illetve ezek bázisán a magyar diaszpórát megcélzó más nyári rendezvények.

Mindezek mellett, a Projekt együttműködést kezdeményez a külföldi ifjúsági szervezetek (pl. egyházi szervezetek, ifjúsági szövetségek, művészeti egyesületek stb.) és a PTE között. A Projekt megvalósítása során törekedni kell arra, hogy az, illetve az annak keretében létrejövő **Nemzetközi Szolgáltató Központ** (lásd. a 4. pontot) ne hozzon létre olyan elszívó hatást a Kárpát-medencében élő magyar érdeklődők esetében, mely gátolná a határon túli magyar oktatási potenciállal rendelkező felsőoktatási intézmények oktatási piacát (lásd pl. Babes-Bolyai Egyetem, Sapientia Egyetem, Selye János Egyetem, Újvidéki Egyetem és más intézmények).

A Projekt oktatási programjai

A nemzetköziesítési törekvések szakmai alapját a **külföldi magyar közösségek** képzési igényeire létesülő oktatási kurzusok adják. A Diaszpóra Projekt keretében angol és magyar nyelvű távoktatásban is alkalmazható tananyag csomagok (felsőfokú és egyéb rövidciklusú, tanfolyami képzések) kialakítása történik. A PTE az ilyen jellegű innovatív képzési anyagok befogadására létrehozná a **PTE Tudástárat**, abban gyűjtve össze a célcsoportok képzési igényeihez illeszkedő képzési elemeket. Kiemelt képzési területek lehetnek:

- Állampolgárságot és magyarságtudatot erősítő ismeretek,
- A magyar, mint idegen nyelv oktatása,
- Magyar történelem, irodalom, kultúra, népművészet, hagyományok, hungarológia,
- Vallásgyakorlás
- Gazdasági ismeretek, turizmus,
- Orvos- és egészségtudományok,
- Művészeti mesterkurzusok,
- Idegen nyelv oktatás,
- egyéb képzési területek (orvos- és egészségtudományok stb.) oktatása stb.

A Diaszpóra Projektben megvalósuló képzések módszertani szempontból a hazai környezetben még kevésbé elterjedt távoktatási jellegűek (e-learning, m-learning, blended learning). Ez tulajdonképpen mindenki számára (értsd: nemcsak a külföldi magyar közösségek számára) elérhetővé teszi a képzési lehetőségeket. Éppen ezért az a cél, hogy a magyar, mint képzési nyelv mellett az angol nyelvű képzési modulok kidolgozására is sor kerüljön.

A Projekt kapcsolódási lehetőséget keres más hazai felsőoktatási intézményeknek a külföldi magyarságot megcélzó projektjeivel is. Ilyenként említhető az Óbudai Egyetem kezdeményezése (Kárpát-Medencei Online Oktatási Centrum kialakítása), amely kísérleti jelleggel el is indult. A kezdeményezés a Massive Open Online Courses (MOOC) alapgondolatának bázisán valósulna meg. E kezdeményezés felveti a hazai felsőoktatási intézmények aktivitásai integrálásának lehetőségét is (közös távoktatási adatbázisok stb.).

A Projekt során a képzők képzésére is hangsúlyt kell helyezni, hogy az oktatók, a majdan jelentkező hallgatói igényeknek eleget tudjanak tenni. Ehhez szükséges lesz tehát a tananyagfejlesztésbe bevont oktatók továbbképzése is.

A Diaszpóra Projekt segíti a kompetencia alapú oktatás elterjesztését, ám mindezek mellett a fenti elvek közül az alábbiakban kifejezetten előrelépést jelenthet:

- Life long learning: A távoktatás technikájának elsajátítása minimális számítógépes ismeretet feltételez, így nemcsak a fiatalok (18-25 év) számára jelenthet fejlődési eszközt, hanem a középkorúak és székporúak számára is.
- Pedagógus képzés: A képzők képzésével lehetővé válik az oktatók felkészítése a távoktatási tananyagok elkészítésére, oktatására és képzési módszertanának elsajátítására.
- Idegen nyelv tudás: A projekt alap verziójában magyar és angol nyelvű site-tal működne, így egyszerre fejleszthető használatával a külföldi magyar nyelvtudása és az angol nyelvismeret minden résztvevő esetében. Adicionális igények felmerülése esetében lehetne elgondolkodni további nyelvi bővítésen.
- Digitális írástudás: A projekt nemcsak az egyes témakörök kompetencia alapú elsajátítását teszi lehetővé, hanem annak tanulásakor az Internet használat modern eszközeinek, felhasználói szinten való kezelése is valóra válik.
- Állampolgárságot építő ismeretek: Ez a projekt kiemelt célja! Ezen Projektelemen keresztül szeretnénk elérni oktatási termékekkel a hallgatókat távlati célként ezres nagyságrendben.
- Tananyagfejlesztés: A projekt során először olyan képzési modulok kidolgozása történik meg, melyet a célpiaac leginkább igényel, majd ezek kiegészítéseként már olyan teljes képzések

kerülnek kidolgozásra alap- és mesterszinten, mely a magyar (EU-s) szabványoknak megfelelő felsőfokú diplomát ad a hallgatók számára.

- Tehetséggondozás: A projekt keretében lehetőség nyílna magyar fiatalok felsőoktatásra való felkészítésére, s a legtehetségesebb hallgatóknak a tervezetten minden évben megvalósuló **Világmagarság Diaszpóra Találkozózn és Konferencián** való részvételre. hogy ezen az éves kiemelkedő eseményen bővítsék ismereteiket és megismerjék anyaországukat.

A Projekt keretében megvalósuló képzések (modulok) illeszkednek a Bologna-rendszerbe, valamint az Európai Képesítési Keretrendszerbe is. E rendszerek alkalmazása lehetővé teszi a képzések, képzési területek közötti átjárhatóságot (a kreditbeszámítás alkalmazásával). Így kezelhetők az átjelentkezések, részképzések, továbbképzések, vagy tagozatváltások ügyei is.

A Diaszpóra projektben oktatásra kerülő modulok a magyar Bologna alapú képzésbe tanulmányi előmenetelként beszámíthatók lesznek, melynek elvégzését a PTE által kibocsátott oklevéllel (certificate) lehet igazolni. Az egy teljes képzést lefedő szakindításokat a MAB minőségbiztosítási előírásoknak megfelelően, mint távoktatási programokat kívánja a PTE akkreditálni. Ezekről az Egyetem oklevelet állítana ki, illetve amely esetben lehetséges nemzetközi ECTS kreditként a hallgatók tanulmányaikba ezt a kompetencia elemet beszámíttathatják.

A Nemzetközi Szolgáltató Központ

A Projekt keretében megvalósítandó a **Nemzetközi Szolgáltató Központ** (továbbiakban: Központ) mint fő kubbatúra kialakítása. A Központ célja a külföldi hallgatókkal kapcsolatos támogató szolgáltatások nyújtása high tech IT eszközökkel (mobil applikációk, smart megoldások stb.), lehetőleg Pécs olyan frekvenciált helyén, amely a Város számára potenciális fogyasztói bázist jelenthet, pozitívan hatva a helyi gazdasági aktorok tevékenységére. A Központ létrehozása Pécs városának is stratégiai célja.

A Központ és a vele szorosan együttműködő projektszervezet, a hallgatótoborzással és a képzési programok illesztésével foglalkozó **Nemzeti Ügyek Intézete** lehetőséget teremtene a hallgatói munkavégzésre is, gondoljunk csak a tolmácsokra, rendezvényszevezőkre, call-centerekben dolgozó kapcsolattartó munkatársakra, informatikusokra, weblap fejlesztőkre, projekt asszisztensekre stb.. A nemzetköziesítés törekvések további regionális infrastruktúrális fejlesztési elemei lehetnek:

- az M6 –os autópálya országhatárig történő megépítése, illetve
- a pogányi reptér folyamatos üzemeltetésének megoldása és fogadóképességének növelése nemcsak a külföldi diákok számának emelése, hanem pl. az egészségturizmus és a vállalatok betelepítésének kapcsán is.

A projekt révén létrejövő Központ alapvetően, mint szolgáltató szervezet működne, ahol a beérkező regisztrációs ívek alapján - melyben felmérésre kerülne nemcsak a jelentkező igénye, hanem képzési múltja is -, a Központ munkatársai javaslatot fogalmaznak majd meg, melyben képzéseket, modulokat, továbbfejlesztési irányokat fognak javasolni. Ennek elfogadása után kerülhet sor a képzés indítására és a szerződés kötésre.

A Diaszpóra projekt lehetőséget nyújt új munkahelyek teremtésére és egyben a meglévők megtartására is, hiszen a döntő többségükben felsőfokú diplomával, nyelvtudással, több éves egyetemi munkavállalói tapasztalattal bíró alkalmazottak új pozícióba történő áthelyezésére és felvételére nyújtana megoldást fenntartható módon.

Ennek a kitörési pontnak az intézményesülő formája lenne a Távoktatási Központ létrehozása, mellyel a PTE egyben újrapozicionálná képzési portfólióját és tevékenységét a fent említett körülményekhez. Amikor a képzési portfólió kiszélesedik (kb. az indítástól számított 2 év után), akkor már teljes képzést (alap- és mesterképzéseket) tudnánk kínálni a jelentkezőknek, melyek végén felsőfokú végzettségre tehetnének szert.

A Projekt foglalkoztatás-fejlesztési potenciálja, a munkaerő-piaci aktivitás növelése

A Diaszpóra projekt támogatná a diplomás pályakezdők (lásd. munkavállalási korú inaktív emberek) munkába állását, mivel a projekt végére, tervezetten 12 fő aktív egyetemi hallgatót foglalkoztatna az erre a célra létrejövő Központ. A tervezett, egyetemistákkal betölthető munkakörök:

- informatikai munkatárs (weblap fejlesztési tevékenység)
- kommunikációs asszisztens (levelezés és kapcsolattartás a hallgatókkal, szervezetekkel magyar és idegen nyelven)
- rendezvényszervező
- tolmács
- hostess
- call center – rendelkezésre állási tevékenység (ún. 7/24 rendszerű felügyelet a külföldi igények időeltolódásból adódó kezelésére)
- diákszervezeti referens (diákszervezeti együttműködések szervezése).

A projekt így egyrészt lehetőséget nyújt

- az ún. gyakorlatorientált képzések szakmai gyakorlatos hallgatóinak folyamatos fogadására, féléves váltásokban,
- diákmunkahelyek létesítésére,
- a végzett egyetemi hallgatók főállású munkahelyeinek megteremtésére,
- lehetőség mozgáskorlátozottak és esetlegesen látás- és hallássérült hallgatók alkalmazására, megfelelő hallgatói igények felmerülése esetén.

A Diaszpóra projekt megvalósulása

- szakmai gyakorlatként támogatná a szakképzés és a munka világa közti kapcsolatot, hiszen a hallgatók tényleges munkakörnyezetbe kerülnének, munkatapasztalatot szereznének multikulturális, többnyelvű környezetben,
- a gyakorlat lehetőséget nyújt ún. „shadowing” típusú munkavégzésre a főállású alkalmazottakkal való közös munkafeladatok elvégzése esetében, így többek között hozzájárulhat a generációk közti kölcsönös megértéséhez.
- a projekt annak beindulásával potenciális munkahelyet kínál a legjobban teljesítők számára, amennyiben annak fenntarthatósága erősödik.
- a projekt során, annak jellege miatt (pl. rendelkezésre állás, elektronikus felületeken való kommunikáció) lehetővé válhat megváltozott munkaképességűek foglalkoztatására és a speciális igények kielégítésére is (pl. látás- és hallássérült hallgatókkal való kommunikáció).
- A projektben végrehajtandó ingatlanfejlesztés (PTE Damjanich utcai épületének részleges felújítása) kiemelt figyelmet fordítana az akadálymentesítés kérdésének magasszintű megoldására mind a munkavállalók, mind a hallgatók érdekében.
- A projektfeladatok, azok jellege miatt (számítógépen és külső munkaállomáson végezhető, 7/24 típusú munkafeladatok) alkalmasak lehetnek a GYES- ről, GYED –ről akár részlegesen a munka világába visszatérők alkalmazására (rugalmas munkaidő, távmunka) mind női, mind férfiak részére (esélyegyenlőség) és roma hallgatók, munkavállalók esetében is.
- A projekt távoktatási jellegéből fakadóan szükséges az ún. képzők képzése is, mivel az oktatási programokban tárgyfelelős oktatók számára szükséges a távoktatási oktatási módszertanok elsajátítása, illetve a távoktatási tananyagok készítésében való jártasság fejlesztése. Támaszkodni lehet továbbá a PTE-n a TÁMOP korábbi és jelenleg futó pályázatainak keretei között kifejlesztett és már rendelkezésre álló magyar és idegen nyelvi (elsősorban angol nyelvű) elektronikus tananyagaira, valamint a tananyagokat elsajátított kollégákra.

A hallgatói munkavégzés ilyen jellegű elterjesztése a Pécsi Tudományegyetemen egyedülálló lenne, s emellett mintáértékű lehetne a felsőoktatási intézmények számára. Azon magyar háztartások

jelentős részében, ahol a család nem tudott előtakarékoskodni, s jelenleg nem tudja kitermelni a gyermeke(i) egyetemi életének költségeit (vö: a társadalomtudományi területen megszűnő állami normatíva rendszerrel) terjedőben van a hallgatói munkavállalás, gyakran a tanulmányi előmenetel kárára. A Diaszpóra projekt a PTE –n belül kínálna munkalehetőséget a hallgatók számára, mely egyszerre be kreditálható lehet a tanulmányaikba szakmai gyakorlatként, vagy a PTE –n létező Campus kredit rendszerén keresztül az ún. szabadon választható tárgykörben, másrészt segíti a munka világának megismerését, s elősegítheti a résztvevők munkaerőpiaci pozíciójának javulását.

Kísérleti Projektként hozná létre a PTE a Távoktatási Központon belül azt a Campus kreditben mind a 10 Kar számára meghirdetendő tárgykört, mely lehetőséget biztosítana a tárgyak felvevőinek ezen előnyök realizálására. A létrehozandó Központban folyó munka kifejezetten támogatja az atipikus foglalkoztatási formákat mind az alkalmazottak, mind a hallgatók, mind pedig az oktatók tekintetében, hiszen a távoktatás részfeladatai megoldhatók távmunkában, rugalmas munkaidőben, részfoglalkoztatásban, munkakör-megosztással is.

A Diaszpóra Projekt indításából középtávon várható előnyök

A Projekt megvalósításának nyomán 3-5 éves stratégiai időtávon belül az alábbi társadalmi-gazdasági előnyök nevesíthetők:

- Fenntartható, biztos finanszírozású oktatási bázis a PTE számára a hallgatóktól befolyó tandíjból és biztos bevételi bázis a helyi vállalkozói szférának (vendéglátás, turizmus),
- a modern távoktatási módszerek elterjedése a PTE-n,
- Pécs és a PTE oktatási presztízsének növekedése nemzetközi viszonylatban,
- a diaszpórában élő, magyarul nem beszélő másod- harmadgenerációs magyarok anyaországához való kötődésének és nemzettudatának megerősödése,
- ezen célcsoportok jobb munkaerő-piaci pozícióba juttatása lakóhelyükön,
- a Budapesten kívüli, világszerte ismert magyar város, Pécs ismertségének növelése,
- a regionális infrastruktúra, pl. M6 –os autópálya, pogányi reptér forgalmának növekedése, esetlegesen ezek fejlesztésének megalapozása.

A Projekt operacionalizálásának előkészítése a PTE Közgazdaságtudományi Kar munkatársainak részvételével megkezdődött a 2014. év októberében. Az alábbi tervezési dokumentum ez idő szerint azzal számol, hogy a PTE saját forrásaiból indítja a Projekt megvalósítását, illetve a minimális forrásigényeket jeleníti meg. A rendelkezésre álló források bővülése az előkészítés felgyorsítását is magával hozhatja.

Összegzés

A PTE Diaszpóra projektje egyszerre több szálon keresztül is szeretne megfelelni Magyarország kormánya, annak nemzetstratégiai és felsőoktatási célrendszere, a régió, illetve Pécs városa, továbbá a Pécsi Tudományegyetem törekvéseinek és elvárásainak. Ezek mögött jól identifikálható, racionális érvrendszer húzódik meg, azonban nem feledhető egy másik, érzelemvezérelt célkitűzésnek való belső készítés sem: erkölcsi kulturális felelősség az anyanemzet képviseletében a határainkon kívül rekedt tömb-, szórvány, vagy diaszpóra magyarsággal szemben. Az a tett, hogy a PTE vezetése felvállalta a magyarság ügyének szolgálatát, lehetőséget teremt arra, hogy ne csak a magyar diaszpóra tagjai kerüljenek jobb pozícióba, hanem, hogy a magyar társadalom/egyetemi hallgatóság is közelebb kerüljön nemzettársaihoz. Ennek megvalósítása azonban igen hosszadalmas és tovagyűrűző folyamat, melynek jelenleg e Projekt a kezdetén van.

Felhasznált irodalom:

A Pécsi Tudományegyetem Intézményfejlesztési terve, Pécs, 2012.

MTA (2011) - A világ magyarsága c. térképe

<http://bgazrt.hu/files/NPKI/oktatas/A%20vil%C3%A1g%20magyars%C3%A1ga.jpg>

Hannák Anca – Vancsó Anna – Vásárhelyi Orsolya – Ruppert Péter: A massachusettsi magyarság kapcsolathálózatának elemzése

http://bgazrt.hu/dbfiles/blog_files/2/0000000302/Hannak-Vancso-Vasarhelyi-Ruppert%20-%20A%20massachusettsi%20magyarsag%20kapcsolathalozatanak%20elemzese.pdf

Szarka László – Kötél Emőke (2008): Határhelyzetek. Külhoni magyar egyetemisták peregrinus stratégiái a 21. század elején. Balassi Intézet Márton Áron Szakkollégium, Budapest

<http://www.nemzetismeret.hu/?id=7.11>

http://www.hhrf.org/kisebbsegkutatas/kk_2010_04/cikk.php?id=1890#sdfootnote13sym

<http://www.buod.de/index.php/hu/a-szovetseg/celok>

http://index.hu/kulfold/2012/02/06/tobb_romaniai_magyar_lehet_mint_ahanyat_megszamoltak/

http://index.hu/kulfold/2012/02/29/hatvanketezerrel_csokkent_a_szlovakiai_magyarok_szama/

http://www.magyarso.com/hu/2012_11_30/kozelet/35242/

<http://kmksz.com.ua/index.php/demografia>

http://www.dzs.hr/Eng/censuses/census2011/results/htm/E01_01_05/E01_01_05.html

http://index.hu/kulfold/2012/03/20/csehországban_is_fogy_a_magyar/

<http://www.demografia.hu/letoltes/kiadvanyok/Korfak/korfa-2013-2.pdf>